

długie

Ta lektura, podobnie jak tysiące innych, jest dostępna on-line na stronie wolnelektury.pl.

Utwór opracowany został w ramach projektu Wolne Lektury przez fundację Wolne Lektury.

JAROSŁAW LIPSZYC

dtugie

JAROSŁAW LIPSZYC

stuchaj

DŁUGIE

dla Tomasza Januchty

I

to oczywiste mówisz jak dla ciebie nic
a dla mnie wszystko traci kolory i łąduje w ostro skontrastowanym
to syndrom kastracji powiem re
interpretacja reinkarnacji o!
jakbym w ogóle nic nie mówił
nic nie zmienia faktu że cmok cmok absmak
ale soczyście

i tu wielki wybuch złości voila

znamy coraz więcej wyrazów
uznania (smaków zapachów reakcji zwrotnych) i coraz mniej ich
potrzeba
coraz prostszy starszy i jednoznaczny jesteś
my pisane razem uderzeniem oczyma (a najważniejsze są
oczywiste) coraz potrzebniejsze
są oczy

te zdania pąki zdań pęta
zapętlenia
prawdziwe barokowe szaleństwo!
powoli można zaśmiecić odwrócić uwagę od pewności
rutyny naszych splątań

(widzisz jak to wszystko jednak harmonijnie w rytmie na dwa się dobrze składa?)

na przykład zgodziłem się na powrót do znanej szeroko
na pamięć retoryki
na stratę toru myśli w zamian
nastroju
strój cywilizacji

komunikacja miejska
miejskowa wrażliwość repertuar środków zaradczych rady grodzkie
grodzie wodoszczelne

Język

żeby nikt do nas nie na trafił

2

ten lotny stan skupienia który zaowocuje
coraz krótszymi wersami zdań
trzecia czwarta wersja zdarzeń
zderzeń (znasz te przejścia na pamięć prawda
ma zamknięte oczy jak zamglenie i jak zniknięcie
w przejściu podziemnym skrótem my
śladowym) pierwiastkiem ale soczyście
wybuchawym

daruję ci

teraz listy pisze się inaczej
zdania są krótkie
wersje ostateczne
poglądy ustatkowane
tonących się nie uraduje

słowa już nie bawią się w kotka i myśl
co się w nas tak zeszkliło że się nie myli

3

ten szelest który słyszysz szyboczący się na ciebie
te wszystkie szeptu obszemrujące dookoła twojej masz
klującej głowy w sam rdzeń kręgowy i oczka w głowie

ten trzask w słuchawkach jak test próbny pięć
dziesiąty raz mgła w głowie kran kapiący w to wszystko wzięliśmy w łeb
w te nasze biedne głowy

ten głos dyktujący ci coraz szybciej do pogubienia przecinków
przecinaków logiki ciągłej w nierozciągłą ale skuteczną i refleksyjną
fleksyjną bo coraz to się odmienia stan i tan!

ten tren

dyptyk obłądny

(ALBO ROZPRAWKA Z JĘZYKIEM)

zaczyna się

Jerzy Krzysztoń¹, Obłąd

Wzejście obłądu na horyzoncie renesansu daje nasamprzód o sobie znać poprzez zniewaczenie symboliki gotyckiej; jak gdyby zakotłował się ów świat o gęstej sieci znaczeń duchowych i jakby stamtąd wynurzyły się postacie o znaczeniu uchwytnym już tylko w kategoriach bezsensu. Gotyckie formy trwają jeszcze przez jakiś czas, ale z wolna milkną, przestają wyrażać, przypominać i nauczać - prezentują jedynie swą fantastyczną obecność nie ujętą żadnym możliwym wykładem, chociaż dobrze znajomą oczom. Wyzwolony z reguł mądrości i nauki, obraz zaczyna się sprowadzać do własnej niedorzeczności.

Michel Foucault² Historia szaleństwa w dobie klasycyzmu

część pierwsza

coś co zmienia punkt widzenia jak 200 watowa żarówka ciąg nie dotrzymany umów
obietnic terminów jak termity legnące się w głowie jak głaskanie po włosach kolejnych
prezydentów posłów raz na kadencję zmieniających tonację w dur
brzusznym i zgrzytanie niesmarowanych pieniędzmi z reklamy trybów
pręgierzy trybunałów wewnątrz i zewnątrz ogolonej głowy rekruta
zatrutych jestem pragmatykiem mówi co oznacza praktyczną gramotność
szczęśliwe zramolenie spanie do piątej rano i świeży oddech pora
z selerem selenem snem se m
niech gruchnie ta klatka ze światłem i niech zmieni się pryzmatem

¹*Krzysztoń, Jerzy* (1931–1982) — pisarz, dramaturg i scenarzysta, autor m. in. trytomowej powieści *Obłąd*. [przypis edytorski]

²*Foucault, Michel* (1926–1984) — fr. filozof, autor prac m.in. o historii seksualności, więziennictwie, psychiatrii i medycynie, autor pojęcia biowładzy. [przypis edytorski]

przez który patrząc zupełnie inaczej pomyślimy o tym wszystkim
ta nadzieja wszystkich etosowców ludzi o zbyt dużej głowie i
zaskakująco małym wyczuciu taktu społecznego który rytmicznie
polyka prawie wszystkich i wszystkie pierwsze
naiwne myśli co jest co co
dobrze to tylko kolejna perseweracja kolejny ślepy zaulek ciągu myśli
teraz już się nie dam już będzie dobrze już wiem że jest po prostu źle
zacząłem od samego początku że pociąg do pięknych brzmień nie zastąpi
tylko nadejście rozplaska blask klakierów i dekoratorów mój język dogoni go
i obejmie jak klamra jak spoiwo zatrzyma nie pozwoli uciec rozpląnąć do
kanałów zamknąć wszystkie wielkoformatowe zawory kulowe skulić się nie pa
trzeć ten blask uciekł tak daleko by nas nie oślepić nie oślepić byliśmy jesteśmy
będziemy się kulgać ze śmiechu jak nas okpiono i kopano
kto nas prześladowa i przeświewa oby był błogosławiony
musiałem stanąć z tobą twarzą w twarz nosem w nos zębem za zęby językiem
po czole włosach szyi i dalej zgodnie z logiką
i nic z ciebie nie zrozumiałem
i z siebie
i logiki
bezzadność opuszczająca moje ręce w kierunku jądra rzeczy ciekawość którą trudno
i nudno wtłoczyć w cienkie rurki norm ram i mar które żyją na mózgach umysłach i na-
wet
(choć to słowo dawno wyszło z życia i jest naocznym typem idealnym bez żadnego desy-
gnatu
karabinu do zabijania niedowiarków niewiernych miernych i marnych
i niemierzalnych i) duszy mężatki z dwojgiem dzieci która pewnego dnia
wstaje zza stołu od komputera taśmy montażowej biurka i bura
idzie i naburmuszona w stronę najbliższego jej oczom wyjścia
ewakuacyjnego oczywisty sytuacyjny protest sprzeciw przejście na stronę opozycji
gra w piłkę rozdanie podanie o przeniesienie wyciąg z konta i wyciągnięte ręce
nogi półka z fiszkami stan badań błogosławiony trybunał stanu i standard wyjątkowy na
szczęście
pani sprawę rozpatrzono na strzępy ale pozytywnie rozproszono między ludzi
którzy przyjdą się źle bawić grać w karty
dań tańczyć dancing i cafe cologne wielki bal z otwarcia
ognia i wody stołowej zza którego dopiero co wstaliśmy ale
to już pani nie dotyczy pani status jest wyjątkowy a tatuś nie przypomina dzieci
om nic znanego wcześniej
niż zdołaliśmy o uciekinierze pomyśleć
stara wiara mówiła z pewnością w głosie
da się wyróżnić elementy porządku nadprzyrodzonego to nie tylko mentalne
zjawisko to fakt niewzruszony bez żadnych uczuć prawo
objawienie spotkanie nie wymaga wzruszeń tylko porządku
podporządkowania żółte znaki ostrzegawcze odwrócony do góry dnem trójkąt wiadro
ostrzegawczy znak stop a dalej mówiła wiara rozum nie jest bezkresny jeśli tej zimowej
kampanii
tej zmowy zgody przyrody z przyrodzonym nam poczuciem godności mocarstwowej nie
da
się wygrać to odwrót rojem pod pewnym kątem patrzenia to lepiej
mocniej ale żadnego poczucia winy
kolejny ze świtów drapie ja lekko uniesiony
świadek dużych złości i uzasadnionych pretensji kwitujących słów
sadzonych bez szans na zło czy dobro fabuły ociekające
potem świat czy antyświat dożywany powoli i bezwolnie trochę
ekstrawagancji wakacje od pracy praca w wakacje prasa codzienna
wyciskająca z czoła małe słone krople tyle się trzeba było najeść
tyle wstydu ale tego nikt nie powie nie powierzy wstyd wstydu

samozaciskająca pętla pluskanie w butach ta druga strona
błękitnej metalicznej kuli
frazy o których prawie zapomniałem zwoje map bezkresnie wypełnianych przez kartografów
nadprzyrodzone ręce mapy oplatające rzeczywistość jej kopią
kalką technicznym żargonem tych kilku liczących się języków
liżących demony maxwella³ po brudnych zapracowanych brodach niewierna więc pociągająca
namiastka szwadronów dźwięków i pustyni koloru
i piwnice zamknięte za powiekami loki dymu znaczącego siną farbą braki w tlenie
baraki powieżeń znaków i tymczasowe zatrzymanie czasu
akcji na rzecz con templum
tego dość żenującego królestwa i partackiej sprawczości popartej szumnym sprawozdaniem
stosownie do kondycji i treningu
już już starczy ten tren musi się skończyć
skoczyć w niebyt zostawić odrobinę posadzki terrakoty linoleum ziemi
której proste zasadnicze linie mają jeszcze wiele innych perspektyw

część druga

unikac ludzi i skazać się na galerię typów mówisz
stateczny ojciec dzieciom będący jednocześnie dynamicznym biznesmenem
niezatapialna telewizja klasy średniej i wagi przyciężkawej
ciążowe sukienki i przerażające dane statystyczne
dynamo-dzieci pożerające produkt krajowy brud
na papierze umysłu trzeba mieć metodę
togę kombinezon skafander osłonięty pleksiglasem nos nie rozglądać się
do przodu cordon sanitaire mózgu
skazać się na galery statki szaleńców infamię ograniczenie wolności
to bezcenne bezecne ta wiara w pierwsze zasady i kwasy pruskie
ostateczne rozwiązania i rozwiązłe ostatki
halsem przez rozbiegane oczy rozpierzchnięte usta rozdarte nozdrza
to ciągle te same twarze i te same myśli którym coś się stało
a zaczęło się jak zawsze od języka wysuwanego powoli
na pozycje zasady naczelnej
w gardło zapchać słowa samymi sobą
spetryfikować sny i sunąć w martwicę białej poparzonej snami skóry
rzeczy dźwięku
to okazało się nagle wyjściem awaryjnym język ujściem dusznej rzeki
pomarańczowymi językami ognia i językami pon
tonów kamiennych słów
na tym statku statecznie odkrywała się
uderzenie po uderzeniu jak archeologia
bramka znaczenia to znaczy dla mnie więcej
niż myślisz niż jesteś w stanie pomyśleć
znaki tak stare nie udają
nikt nie ma złudzeń
nie przekraczają barier dźwięku i artykulacji
są jak puszka
muszkat uniesiony w powietrze
lewitujący mózg rzesza moich uniesień
zamknięta w stałych

³*demon Maxwella* — eksperyment myślowy Jamesa Clerka Maxwella (1831–1879), szkockiego matematyka i fizyka. Polegał na wyobrażeniu sobie istoty zdolnej manipulować cząstkami i przepuszczającej szybsze spośród nich do jednej połowy naczynia z gazem, a wolniejsze do drugiej. Takie działanie pozornie przeczy drugiej zasadzie termodynamiki. Paradoks da się rozwiązać stwierdzeniem, że sam pomiar prędkości cząstek wymaga wydatkowania energii. [przyypis edytorski]

związkach
niezbyt frazeologicznych
zawsze urwaną frazą
„koniec — aktorzy — są niepotrzebni w tej sztuce
latania — wypowiem to jasno i prosto —
jak pęk granatów myśl rzucę
a ta — jak bunkier wiadomością radosną
wybuchnie i runą tłumy w ramiona wieczystym oblędom
i w wieczystym tańcu — na scenie pozostanie
smutny samotnie brzęczący łańcuch”
dobrze nic nie będę rzucać mięsa
na rynek kartek na przemiał głowy na tory serca na pożarcie pancerzym brykietom ognia
jestem umiarkowany jak ubek i jak ubikacja wierny przesądom
mój język zostanie pokaleczony będę owijał głowę bandażem elastycznym
(co słowo tysiąc wersów)
pokornie pokornie w końcu nie posunąłem się ciągle o krok
zaparzam herbatę w szklance kalkuluję samochód
nieuchwytnie choć ociera się o szyję nie może przeciąć skóry i głowa
trzyma się ciągle prosto
niech opadnie ta głowa i głos mi się podniesie do stanu krzyku

kamera obskóra⁴

I
więc dobrze będziemy
zmieniać perspektywę emocjonalny odjazd
i zwolnione tempo przeżuwania
słów całkiem przyzwoicie wypełnionych treścią
żołądkową
gorzką i pestkówką będziemy
wyciągiem z sennego wiśniowego serca
(jak porzecz chorągiew pułk zabójczych myśli
na sekundę
niebo zawisło w wyciągniętych i unieruchomionych gipsem rękach)

aż pękną brzuchy mięsożernych słów
i kanibale zaludnią puste sieci neuronowe miast
spojrzeć w lustro zaznaczyć pianą kraniec strefy cięcia i mocno pociągnąć ostrzem

obraz obraz
te lustra popękały i nie będziemy się mogli tłumaczyć iluzją wyobrażeniem spacerem
i potem
staniemy twarzą w twarz ręka w rękę policzek
nie obraz tego sobie zbyt wyraźnie to prawdziwy polip w gardle

2
jeden ucieka drugi ściga go wzrokiem
krok zagubionych kotów i rozbitych małżeństw
kiedy najpierw wbija się nóż między dwie płaskie skorupki a potem
z ostrym trzaskiem (a fe! kt) przekręca

⁴*camera obscura* (łac.) — ciemna komnata; nazwa prototypu aparatu fotograficznego: światłoszczelnej skrzynki z otworkiem, rzutującej obraz na jedną ze ścian. [przypis edytorski]

wszystko

maszynka do mięsa
nagie jądro rozpaczliwie się kurczy pod cytrynowym sokiem
czyn niegodny synów Noego
sos wsiąka w serwetki i w końcu
żadnych uczuć wyższych

3 (albo chmury argonu)
ten trudny styk rozumu i niedowiarka
który trzeba spawać w osłonie gazów szlachetnych (bardzo)
trzeba spać i być w tym śnie zaszlachtowanym
żeby się przebrała
i wreszcie wyszła
ten trudny styk na którym parują bity nikną okręty z ekranów radarowych
udar słoneczny wielkie waciane palce i głowy
ciągle te rozchwane głowy
ci argonauci⁵

w kwestii smaku raz jeszcze⁶

to rzeczywiście nie było nic wielkiego
po narkozie został nam lekki szum w głowie ale było już po wszystkim

wyniesiono meble nie wolno się uderzyć
na błado zaladżono ścierką czysty kontuar czyste konto
wypuszczono wszystkich
pusto i nie wiadomo co się stało z niektórymi słowami
wielki post.

mówili mi używając po prostu prostackich argumentów
nic nie pamiętasz
nie wiesz jak to było
skojarzenie z zatłoczonym tramwajem było oczywiste

Kanaan⁷ błyszczał aluminium plastikowymi koszami na śmieci zawsze świeżo wyszoro-
wanymi

posadzkami z lastryko
kremy odmładzające upiękniły nawet tych wydawałoby się straconych dla świata
coś było nie tak w sposób na tyle oczywisty że nikt nie chciał w to uwierzyć

poszukiwaliśmy odpowiednich metafor chcieliśmy oddać się strukturom meandrów my-
ślowych

wyprowadzić myśl do celi consensusu
nie dano
bułka zgwałcona siekanym kotлетem
dziwny aż królewską purpurą napój o słodczy szampana

nauczyliśmy się wiele wiemy że da się wyliczyć
wylizać do czysta z większości znanych chorób że

⁵*argonauci* (mit. gr.) — bohaterowie, którzy pod przewodnictwem Jazona wyprawili się do Kolchidy po złote runo, m.in. Herakles, Tezeusz, Orfeusz, Kastor i Polluks; przen.: wędrowcy. [przypis edytorski]

⁶*w kwestii smaku raz jeszcze* — nawiązanie do wiersza Zbigniewa Herberta *Potęga smaku*. [przypis edytorski]

⁷*Kanaan* — staroż. kraina położona na wschodnim brzegu Morza Śródziemnego; obecnie to tereny m.in. Palestyny i Syrii. [przypis edytorski]

są tacy co rozumieją zależności że
należy się pogodzić zapłacić że nie należy
nie wolno się ruszać żeby istnieć
nie trzeba myśleć wiemy że prawda
umarła że pojęcia da się wykluczyć zapisać zabić

nauczyliśmy się że różnice stanowisk są nieistotne nieistniejące a duch jest
umiemy też odróżniać opisywać i klasyfikować niewielkie drgania w wyrazie lekkie róż-
nice w

tembrze głosu czy kształcie zdania złożonego
niejasna jest istota tych różnic ale przecież tego też wkrótce się dowiemy.

zrozumieliśmy że sprawa jakości jest w naszych poszukiwaniach kluczowa ale włosy na
łydkach

zmarszczki czerwone ręce stoją na pozycji straconej
słowo zostało zdradzone obnażone zaprowadzone na krzesło elektryczne jedynym upad-
kiem był

zakaz palenia w więzieniach publicznych
spisek milczenia był totalny

wierzyliśmy że są lasy nie do wydepilowania nasza uwaga skupiła się więc na budowaniu
coraz

doskonalszych systemów luster połączonych ale poziom natężenia dźwięku był na
wyjściu

ciągle ten sam tak jakby Negew⁸ ciągnął się od morza do morza
zmieniliśmy więc metodę ze skalpelami w rękach śledziliśmy drogę ładunku elektrycznego
po

pajęczynie ciała po jej odsłonięciu ujrzeliśmy jądro piękną złotą kulę pulsującą pod
poszewką z atlasu

rozum i wiara zamarły w nas

kiedy otrzepywaliśmy się ze złotego pyłu mieliśmy bardzo głupie miny

dawno kiedy oswajaliśmy chrom żeby wąskie blachy nie kaleczyły nas w ręce żeby sre-
brzysta

szklistość oczu nie rozplynęła się w gładki beton
chrom zardzewiał i wszystko poszło na marne
oczy płynęły

mówili nam wiele rzeczy

kiedy stłukła się ostatnia butelka po mleku litr jak tysiąc poranków

oniemieli

oni my wszyscy

⁸Negew — pustynia na południu Izraela. [przypis edytorski]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z **Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur**.

Ten utwór jest udostępniony na licencji **Licencja Wolnej Sztuki 1.3**.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na **Licencji Wolnej Sztuki 1.3**.

Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w **Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur**. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/lipszyc-poczytalnia-dlugie>

Tekst opracowany na podstawie: Jarosław Lipszyc, *Poczytalnia, Lampa i Iskra Boża*, Warszawa 2000.

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>).

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Kopeć-Gryz, Aleksandra Sekuła, Martyna Cichecka, Paweł Koziol.

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.

Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: **szczegóły na stronie Fundacji**.